

John Burnside

Babam Hakkında Bir Yalan

Türkçesi: Özlem Yüksel

Roman

İÇİNDEKİLER

BIRDLAND.....	11
SOKAK ÇOCUKLARI.....	23
HİÇKİMBABA.....	113
DOBERMAN GÜNLERİ.....	181
YALANLAR VE HAYALLER.....	281

Bu kitap en iyisi kurmaca bir kitap olarak okunmalı.
Burada olsaydı, eminim babam da aynı fikirde olurdu:
Benim babasız olduğum ne kadar gerçekse, onun da
hiçbir zaman bir oğlu olmadığı o kadar gerçektir.

Her yıl bir sürpriz gibi gelir. Yapraklar alevlenir bir süreliğine, kızıla ve yağ sarısına bürünür, sabah erken saatlerde hava, yaz bitimlerinin ıslak yeşilinden yumuşak grafitlere ve bazen de mucizevi bıldırcın grisine kayar. Ölmek üzere olan bir adamın son defa giydirilip soğuk bir odaya konmasından birkaç saat önce, ansızın yeni bir ümitle doluvermesi gibi, yanıp gitmeden önce aydınlanır her şey. Ben ölüle-rin Cadılar Bayramı'nda geri döneceklerine inanacak türden değilse de, bu ihtimali hesaba katacak şekilde yetiştirildim; ölülerin değil de ruhlarının döneceğine, ister sönüp giden münferit bilinç tutamları olarak, ister tek bir kütle halinde olsun fark etmezdi. Tek bildiğim, hayalet, hortlak, hafif bir esinti, hayali bir ışık veya alaz ya da yalnızca dile gelmez bir anı, aklımın bir köşesinde depolanmış bir fotoğraf karesi, o ana değin aklımda var olduğunu bile bilmediğim bir resim gibi, sayısız kisvesi altında *ruhun* var olduğuydu.

İşte ömrüm boyunca, böyle alışıldık bir şüphecilik gösterisi ve tam kanaate yakın bir şeyle kutladım Cadılar Bayramı'nı. Çoğu yıl mümkünse evimden çıkmam. O günü önemli bir olay, özel bir kefaret festivali ve bir o kadar kutlama haline getiririm. Dışarıda tek bir geceliğine, eskiden bildikleri yerleri, yaşadıkları evleri, işlerine ya da gizli randevularına giderken geçtikleri sokakları ziyaret etmeleri için geri dönmelerine izin verilen milyonlarca ruhun arasında, kendi ölümümü düşünürüm ve dünyanın benim bulunduğum tarafında, yaşayanların neden bu günü ateşler yakarak geçirdiklerini hatırlarım; gece bastırırken hepsini aynı anda aydınlatmak isterler. Maksat batıl inancın dediği gibi, kötü ruhları korkutup kaçırmak

değildir. Hayır, bu ateşlerin amacı yolu aydınlatmak ve hayaletleri biraz olsun ısıtmaktır, çünkü yer değiştirebildiğimiz için hayaletlerle birbirimize çok benzeriz: Ölü ve diri; misafir ve ev sahibi; hane halkı ve hayalet; babam ve ben. Bir gün hepimiz hayalet olacağız ve eğlendiğimiz o hayaletler de yeniden nefes alıp yaşayacaklar. Belki de evimize dönüp de bahçesini değiştirmiş, mutfağını da yabancılarla dolu halde bulmamanın ne demek olduğunu biliyorduk eskiden.

İşe yaraması için Cadılar Bayramı'nın işbirliği içinde kotarılması gerekir. Ölülerin de kendilerine ait yapmaları gereken işleri vardır, dirilerin de. Cadılar Bayramı'nda evin yakınında olmamın sebebi –o sırada evim her neresi ise– bu ritüeldeki vazifemin bilincinde olmam, hatta vazifeminas olmam değil, böyle zamanlarda ne kadar kırılğan olduğumu bilmemdir. Cadılar Bayramı sadece ziyaretlerin değil, aynı zamanda candaki incelikli fakat önemli kaymaların ve değişimlerin de, görünür hale geldiklerinde bir hayatın gidişatını çoktan değiştirmiş, algılanır algılanmaz dönüşümlerin de günüdür. Cadılar Bayramı günü hayaletler ortalıktayken, kendimi açıkta hissederim; daha açıkta ve daha tetikte, ama aynı zamanda daha fazla tehdit altında. Böyle zamanlarda en iyisi, günün ilk ışıkları belirinceye kadar evde oturmak ve kendi ruhlarımı memnun edilmiş halde yerlerine geri göndermektir.

Ne var ki evden uzakta olmam gereken zamanlar da olmuştur; yollarda, tek başıma, korunmasız, olduğumu sandığım şeyi unutmaya meyilli olduğum zamanlar. Mesela on sene önce, ölüler günü yaklaştığı sırada, New York eyaletinin yukarı kesimlerindeki Finger Lakes bölgesinde kiralık bir arabayla yalnız başıma seyahat ediyordum. Ekim ayının sonlarına doğru Rochester şehrine ulaşmıştım ve bir arkadaşımın Keuka Gölü'ne pek de uzak olmayan evini arıyordum. Ben çok kolay kaybolurum – belki de kendi isteğimle, orası da o güne dek gördüklerimden çok daha güzel ve sessiz yerlere çıkan bütün o küçük yollarıyla kolayca kaybolunacak bir yerdi. Ben de o sabah palyaçoğu almak için durduğumda adamakıllı kaybolmuş durumdaydım. Onu aldığımda palyaço olduğunu bilmiyordum, ama görünüşünden ve yoldan hiç araba geçmemesine ya da onu almak için durup durmayacağıma hiç aldırmadan yolun

kenarında duruşundan o kadarını tahmin edebilirdim. O bölgenin yerlisi gibi görünmemesine rağmen, yolu bilen birine benziyordu.

Doksanların ortalarıydı ve zor bir yıl geçiriyordum. Stresli ve yorgundum, yolda ve yalnız olduğuma şükrediyordum. İşimden bıkmıştım, geçmişimden usanmıştım, hepsinden çok da bir *kişi* olmaktan usanmıştım (Aziz Pavlus bize, Tanrı'nın insanlar arasında ayırım yapmadığını söylerken, anladığımızdan çok daha fazlasını söyler). Rol yapmaktan, görünür olmaktan bıkmıştım. Dünyanın bu تنها köşesinde dolaşırken, çocukların verandalara oyulmuş balkabakları yerleştirdikleri küçük kasabalardan geçerken pekâlâ görünmez olabiliyordum; yersiz yurtsuz bir adam, gelip geçen herhangi biri. Bir süredir yollardaydım ve sadece araba sürmekten, arada bir kahve içmek için durmaktan ve canlandıracakları kendi dramları ve acıları olan yöre halkı varlığını hafif bir rüzgâr gibi, şöyle böyle fark ederken, şâyet fark ediyorlarsa tabii, yola devam etmekten çok memnundum.

Yani yalnız olmaktan mutluydum, yanımda başkaları olmadığı zaman olduğum kişinin sessizliğinin tadını çıkarıyordum ve öğle yemeği için küçük bir kasabada duruncaya kadar da durumumu değiştirmeye hiç niyetim yoktu. Neresiydi, beni özellikle nesi cezbetti hatırlamıyorum; tek hatırladığım dar, seyrek masalar yerleştirilmiş bir vagon restoranydı ve boştu. Yani bana menüyü getiren kadının haricinde boştu; garsonluk yapan bir ressamdı (hiç ressam olarak çalışan bir garsona ya da bir komilik işi çıkana kadar Hamlet oynayan bir aktöre rastlamadım, ama o gün o kadına inandım, bugün de inanıyorum). Çok güzel bir kadındı, onunla karşılaşana kadar Amerikalı kadınların güzel olduğunu düşünmediğimden, bu bana o sırada çok garip geldi. Tatlıdırlar, evet; çoğu zaman çekicidirler, ama güzel değildir. Bana genellikle fazla yeni gelirler, seri üretim bandından az önce çıkmışlar gibi. Ama o zamanlar, *her şeyin* aşırı yeni görüldüğü California'ya alışkındım daha çok.

Sessiz günlerimde yaptığım üzere, bu güzel kadınla –ona Frances diyeceğim– birazcık sohbet ettikten sonra hesabı ödeyip çıktım. Yolculuklara has o kısa karşılaşmalardan biriydi, iki taraf için de hoş, nazik bir konuşmadan başka bir önem ifade etmiyordu. Kadın

beni dost canlısı bir yüzden –bir dışarıklı, yoğun işlerden uzaklaşıp rahatça çene çalabileceği biri– başka bir şey olarak görmemişti, ben de araba sürmenin yeknesaklığını kıracak hafif ama telaşsız bir yemekten başka bir şey planlamamıştım; fakat birkaç kilometre sonra Frances’in beni yalnızlık havamdan çıkardığını anladım ve onu düşündüğümü fark ettim; ne ev, ne mecburiyetler ne de varlığın temel gerçeklerini, insanın önünde sadece uzanıp giden bir yol varken yaptığı gibi, düşünüyor, merak ediyordum. Sinirliydim, kadından etkilenmiştim, kendimi budala gibi hissediyordum ve kendi budalalığım da biraz bozulmuştum. Radyodan biraz country müziği dinleyerek, arkadaşımın evinin yolunu aramanın üstünde hiç durmayarak, hatta bu meseleyle birazcık da neşelenerek bu havadan çıkarım sandım, ama rastladığım otostopçuyu almak için durduğumda, yolumu kaybetmiş olmanın çok ötesinde şeyler hissetmekteydim bir süredir.

Ona Mike diyeceğim. Söylediğine göre şehirden çıkmış, babasını görmeye gidiyordu. New York’tan, Lakes yöresinden konuştuk ve sonunda laf Mike’ın anlattığına göre, en azından benim için efsanevi olan, ender rastlanan o erkeklerin yaşayan bir numunesi olan babasına geldi; becerikli, sakın, açık fikirli, yalnız yaşayan bir adamdı, civar bir kasabada inşaat malzemeleri dükkânı işletiyordu, ama artık emekliye ayrılmıştı ve ikinci eşinin ölümünden beri de orman içinde, kırmızı ve altın renkli ağaçların arasında, gündelik ihtiyaçları için komşularına yeteri kadar yakın, ama sahici bir mahremiyet içinde onlardan yeterince uzakta olan sade bir kulübede tek başına yaşıyordu.

O sırada benim için neden önemli olduğunun farkında değildim, ama Mike’ın babasının –ki bu hikâyede adı Martin olacak– sabahları erken kalkan, verandasında durup ne varsa görmek için ormana ya da kapısına kadar gelen küçük toprak yola bakan adamlardan olduğuna hemen karar verdim. Yöresel bir geyiği ya da orman kuşlarını görmeyi, ne kadar sıradan bir sahne olursa olsun önemli bir hadise sayan bir adam – anlatırken onu o kadar kolayca canlandırabiliyorum ki gözümde. Önemli bir hadise sayar, çünkü insan ne zaman bir hayvan veya bir kuşla karşılaşırsa yeni bir şey öğrenir

ya da çoktandır unuttuğu bir şeyi hatırlar. Bu, Martin'in hayattan öğrendiği dört beş şeyden biridir ve Martin o dört beş şeyin fazlasıyla yeterli olduğunu anlayan insanlardandır. Onun rahat rahat bir yarım saat kadar elinde sıcak kahve kupasıyla dışarıda durduğunu, günün başlamasını seyrettiğini, sonra da içeri girip kahvaltısını hazırladığını gözümde canlandırabiliyordum. Günün geri kalanını sabır isteyen işler yaparak geçirirdi: epeyce gündelik bakım işleri, yapılması için doğru anın ya da doğru mevsimin gelmesinin beklendiği seyrek yapılan işler yahut da aniden çıkıveren bir tamir.

Mike bana bunların hepsini –hiçbirini– anlatmadı, ama anlattıklarından Martin'in böyle bir adam olduğunu anladım. Onun evli, sonra da dul kalmış bir adam olduğunu hayal edebiliyordum: Başından beri kendine yeten bir erkekti, karısı ve çocukları olduğunda da bir o kadar öyleydi – ve bu bir zaman meselesi de değildi; bu adam, bu baba, bulmayı umarak büyüdüğüm ideal erkekle birleşmeden evvel de öyleydi, mesela en iyi filmlerindeki Walter Pidgeon gibi: başkalarının yaşadığı dünyadan uzak, elinde gazetesiyle oturan veya piposunun dumanları arasında düşünceye dalan bir yaratık. Çocukluğumdaki baba hayali tam da bu muhafazakâr görünümlü tipti: Dayatılan sessizliğini, külfetsiz görünmezliğini seve seve kabullenmiş ve kendi içinde, tıpkı ormanda yıllarca el değmeden kalan, yapraklar ve sporlarla dolup kurbağa hayatına, nesillere ve çürümenin ağır kimyasına karanlık bir ortam haline gelen bir gölcük gibi, adım adım zenginleşen ve sessizleşen, kendi kendini doğrulayan bir dünyada yaşayan bir adam. Sonunda, her şeyin içselleştirildiğini hayal edebiliyordum. Başkaları onun içine kapanık, hatta çekingen olduğunu zannederlerdi; yüzünde oynanan silik tebessümü görmezler, görürlerse de bunu kendi adına söyleyecek sözü olmayan bir adamın mütevazı ya da gönül alıcı, hatta birazcık mahcup gülümsemesi zannederlerdi. Söyleyecek sözü, gösterecek, ispatlayacak bir şeyi olmayan bir adamın gülümsemesi. Ama bu pekâlâ bütün o bildik özlemlerin ötesini gören birinin tebessümü de olabilirdi: Her şeyi, dünyevi manada başarılı bir adam olmanın, pahalıya mâl olan zaferlerin son noktası olduğunu erkenden öğrenmiş birinin buruk, alaycı ifadesi.